

# OBSAH

|                                                               |     |
|---------------------------------------------------------------|-----|
| <b>O autorech</b> .....                                       | 11  |
| <b>Seznam použitých zkratk</b> .....                          | 12  |
| <br>                                                          |     |
| <b>1. Úvod</b> .....                                          | 15  |
| <br>                                                          |     |
| <b>2. Historie lidských práv</b> .....                        | 18  |
| 2.1 Definice .....                                            | 18  |
| 2.2 Nejstarší základy .....                                   | 27  |
| 2.3 Předmoderní katalogy .....                                | 35  |
| 2.4 Osvícenství .....                                         | 44  |
| 2.5 První moderní katalogy .....                              | 51  |
| 2.6 Kritika přirozených práv .....                            | 62  |
| 2.7 Pokrok v devatenáctém století .....                       | 72  |
| 2.8 České země .....                                          | 75  |
| 2.9 Vpád mezinárodního práva .....                            | 79  |
| 2.9.1 Cizinci .....                                           | 81  |
| 2.9.2 Diplomaté .....                                         | 83  |
| 2.9.3 Oběti války .....                                       | 85  |
| 2.9.4 Obchod s otroky .....                                   | 97  |
| 2.9.5 Postavení menšin .....                                  | 100 |
| 2.9.6 Uprchlíci .....                                         | 104 |
| 2.9.7 Pracovní podmínky .....                                 | 106 |
| 2.9.8 Vliv nevládních organizací .....                        | 108 |
| 2.10 Zkušenost přelomu století .....                          | 112 |
| 2.11 Zkušenost druhé světové války .....                      | 119 |
| 2.12 Vytvoření OSN .....                                      | 124 |
| 2.13 Od dekolonizace po současnost .....                      | 131 |
| 2.14 Konec dějin?! .....                                      | 135 |
| 2.15 Nové výzvy .....                                         | 140 |
| 2.16 Shrnutí .....                                            | 150 |
| <br>                                                          |     |
| <b>3. Současné teoretické přístupy k lidským právům</b> ..... | 152 |
| 3.1 Zdůvodnění lidských práv a typologie teorií .....         | 153 |
| 3.2 Liberální teorie: John Rawls .....                        | 160 |
| 3.3 Když se práva berou vážně: Ronald Dworkin .....           | 163 |
| 3.4 Teorie schopností: Amartya Sen .....                      | 164 |

|           |                                                                       |            |
|-----------|-----------------------------------------------------------------------|------------|
| 3.5       | Současný fundacionalismus:                                            |            |
|           | Alan Gewirth a James Griffin                                          | 165        |
| 3.6       | Křesťanská tradice                                                    | 167        |
| 3.7       | Současní kritici                                                      | 171        |
| 3.7.1     | Utilitaristé                                                          | 172        |
| 3.7.2     | Realisté                                                              | 175        |
| 3.7.3     | Marxisté                                                              | 177        |
| 3.7.4     | Feministé                                                             | 178        |
| 3.7.5     | Postkoloniální kritici                                                | 180        |
| 3.7.6     | Další kritici                                                         | 182        |
| 3.8       | Přístupy jiných sociálních věd                                        | 182        |
| <b>4.</b> | <b>Úrovně ochrany lidských práv: nástroje a orgány</b>                | <b>184</b> |
| 4.1       | Lidskoprávní duha: dokumenty a orgány                                 | 184        |
| 4.1.1     | Úrovně ochrany                                                        | 184        |
| 4.1.2     | Smlouvy a další prameny mezinárodního práva                           | 186        |
| 4.1.3     | Role judikatury mezinárodní i vnitrostátní                            | 194        |
| 4.1.4     | Vzájemné prolínání vrstev                                             | 196        |
| 4.2       | Domácí úroveň: ochrana lidských práv v ČR                             | 197        |
| 4.2.1     | Listina základních práv a svobod a další právní předpisy              | 198        |
| 4.2.2     | Ústavní soud a obecné soudy                                           | 206        |
| 4.2.3     | Ombudsman, NHRI a dětský ombudsman                                    | 211        |
| 4.2.4     | Orgány moci výkonné a zákonodárné                                     | 219        |
| 4.2.5     | Postavení mezinárodních lidskoprávních smluv<br>v českém právním řádu | 221        |
| 4.3       | Subregionální úroveň: ochrana lidských práv v EU                      | 225        |
| 4.3.1     | Proč lidská práva?                                                    | 226        |
| 4.3.2     | Jaká lidská práva?                                                    | 231        |
| 4.3.3     | EU a ESLP                                                             | 235        |
| 4.3.4     | Listina základních práv EU                                            | 244        |
| 4.3.5     | Kdy lidská práva?                                                     | 250        |
| 4.4       | Regionální úroveň ochrany lidských práv v systému Rady Evropy         | 260        |
| 4.4.1     | Rada Evropy                                                           | 260        |
| 4.4.2     | Evropská úmluva                                                       | 262        |
| 4.4.3     | ESLP a jeho kompetence                                                | 269        |
| 4.4.4     | Specifické výkladové postupy při aplikaci Evropské<br>úmluvy          | 281        |
| 4.4.5     | Další instrumenty v rámci Rady Evropy                                 | 287        |
| 4.5       | Exkurs: ostatní regionální systémy                                    | 291        |
| 4.5.1     | Meziamerický systém                                                   | 291        |
| 4.5.2     | Africký systém                                                        | 301        |

|           |                                                                      |            |
|-----------|----------------------------------------------------------------------|------------|
| 4.5.3     | Další regionální systémy...                                          | 308        |
| 4.6       | Univerzální úroveň: přehled a VDLP                                   | 312        |
| 4.7       | Univerzální úroveň: orgány založené Chartou                          | 321        |
| 4.7.1     | Dřívější Komise pro lidská práva                                     | 321        |
| 4.7.2     | Rada pro lidská práva                                                | 329        |
| 4.7.3     | Vysoký komisař pro lidská práva                                      | 344        |
| 4.7.4     | Ostatní orgány založené Chartou                                      | 347        |
| 4.8       | Univerzální úroveň: smluvní kontrolní mechanismy OSN                 | 356        |
| 4.8.1     | Úvodní představení                                                   | 356        |
| 4.8.2     | Mezinárodní pakt o občanských a politických právech                  | 358        |
| 4.8.3     | Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních<br>a kulturních právech | 364        |
| 4.8.4     | Ostatní univerzální úmluvy a výbory                                  | 373        |
| 4.8.5     | Složení a kompetence univerzálních smluvních orgánů                  | 393        |
| 4.8.6     | Kritika a návrhy reforem                                             | 413        |
| 4.9       | Univerzální úroveň: další mezinárodní úmluvy                         | 421        |
| 4.10      | Specifika mezinárodního práva lidských práv                          | 423        |
| 4.10.1    | Vznik <i>ius commune</i> lidských práv?                              | 423        |
| 4.10.2    | Hierarchická nadřazenost?                                            | 430        |
| 4.10.3    | Mnoho psů, zajícova smrt?                                            | 435        |
| <b>5.</b> | <b>Lidskoprávní vztah</b>                                            | <b>440</b> |
| 5.1       | Nositel                                                              | 440        |
| 5.1.1     | Fyzické osoby                                                        | 441        |
| 5.1.2     | Právnícké osoby                                                      | 451        |
| 5.1.3     | Jiné subjekty                                                        | 454        |
| 5.1.4     | Stát?(!)                                                             | 458        |
| 5.2       | Odpovědný subjekt                                                    | 467        |
| 5.2.1     | Stát                                                                 | 467        |
| 5.2.2     | Mezinárodní organizace                                               | 468        |
| 5.2.3     | Další nestátní subjekty                                              | 473        |
| 5.3       | Funkce, obsah a vlastnosti práv                                      | 474        |
| 5.3.1     | Teorie statusů                                                       | 474        |
| 5.3.2     | Funkce a obsah                                                       | 474        |
| 5.3.3     | Vlastnosti                                                           | 483        |
| 5.3.4     | Vymahatelnost                                                        | 483        |
| 5.4       | Horizontální lidskoprávní vztah                                      | 486        |
| 5.4.1     | Zpochybnění vertikality                                              | 486        |
| 5.4.2     | Přímý horizontální účinek                                            | 490        |
| 5.4.3     | Zprostředkování přes stát                                            | 492        |
| 5.4.4     | Koncepce prozařování ( <i>Drittwirkung</i> )                         | 496        |

|           |                                                          |            |
|-----------|----------------------------------------------------------|------------|
| 5.4.5     | Koncepce State Action                                    | 500        |
| 5.4.6     | Horizontální účinky v právu EU                           | 501        |
| 5.4.7     | „Diagonální“ vztahy a odpovědnost nadnárodních korporací | 505        |
| 5.5       | Kolektivní práva                                         | 516        |
| 5.5.1     | Koncept                                                  | 516        |
| 5.5.2     | Právo na sebeurčení                                      | 518        |
| 5.5.3     | Právo na rozvoj                                          | 524        |
| 5.5.4     | Práva domorodých národů                                  | 528        |
| 5.6       | Územní dosah a extrateritoriální účinky                  | 531        |
| 5.6.1     | Na území státu                                           | 532        |
| 5.6.2     | Extrateritoriální účinky obecně                          | 537        |
| 5.6.3     | Okupace                                                  | 539        |
| 5.6.4     | Zahraniční aktivity představitelů státu                  | 565        |
| 5.6.5     | Důsledky vyhoštění                                       | 571        |
| 5.6.6     | Odpovědnost za extrateritoriální důsledky rozhodnutí     | 573        |
| 5.6.7     | Povinnost mezinárodní spolupráce k ochraně lidských práv | 576        |
| 5.7       | Právo na azyl a uprchlictví                              | 578        |
| 5.8       | Univerzalismus v. relativismus                           | 585        |
| <b>6.</b> | <b>Teoretické otázky lidských práv</b>                   | <b>599</b> |
| 6.1       | Klasifikace lidských práv                                | 599        |
| 6.1.1     | Již probraná dělení                                      | 599        |
| 6.1.2     | Dělení podle generací                                    | 600        |
| 6.1.3     | Dělení podle obsahu                                      | 603        |
| 6.1.4     | Dělení na principy a pravidla                            | 604        |
| 6.1.5     | Dělení podle možnosti omezení                            | 605        |
| 6.2       | Omezení základních práv                                  | 607        |
| 6.2.1     | Formulace trvalých omezení                               | 609        |
| 6.2.2     | Podmínky omezení                                         | 617        |
| 6.3       | Vývažování a test proporcionality                        | 621        |
| 6.3.1     | Kolize práv                                              | 621        |
| 6.3.2     | Obecně k testu proporcionality                           | 625        |
| 6.3.3     | Vhodnost                                                 | 627        |
| 6.3.4     | Nezbytnost                                               | 627        |
| 6.3.5     | Přiměřenost v užším slova smyslu                         | 628        |
| 6.3.6     | Vzájemná konkurence základních práv                      | 629        |
| 6.4       | Derogace                                                 | 630        |
| 6.4.1     | Význam a struktura derogačních ustanovení                | 630        |
| 6.4.2     | Univerzální katalogy                                     | 633        |
| 6.4.3     | Regionální dokumenty                                     | 638        |

|           |                                                 |            |
|-----------|-------------------------------------------------|------------|
| 6.4.4     | Český ústavní pořádek .....                     | 644        |
| 6.4.5     | Výhrady .....                                   | 647        |
| 6.5       | Zákaz zneužití práv .....                       | 655        |
| 6.6       | Dynamický výklad .....                          | 657        |
| 6.7       | Základní povinnosti .....                       | 659        |
| 6.7.1     | Teoretické základy .....                        | 659        |
| 6.7.2     | České právo .....                               | 661        |
| 6.7.3     | Další vnitrostátní úpravy .....                 | 666        |
| 6.7.4     | Mezinárodní úpravy .....                        | 668        |
| <b>7.</b> | <b>Závěr úvodu .....</b>                        | <b>672</b> |
|           | <b>Seznam použité literatury a zdrojů .....</b> | <b>675</b> |
|           | <b>Věcný rejstřík .....</b>                     | <b>687</b> |